

оптимізації та скорочення. ...За 21 рік “Армія Апокаліпсису” (угруповання збройних сил СРСР на території вже незалежної України було найбільшою на той час у Європі формацією) перетворилася на деморалізований колектив з обслуговування небезпечного металобрухту”.

З цього ж приводу Юрій Шпак в інтернет-виданні “Политика” підкреслив: “Ні для кого не таємниця, що неспроможність захистити себе в перші дні російської агресії була породжена практично повним знищенням Української армії. Звичайно, вина у цьому не тільки В. Януковича, але і його попередників – Л. Кравчука, Л. Кучми, В. Ющенка. Але в часи В. Януковича знищення Армії набрало небувалих масштабів, очевидно не без допомоги радників і агентів колишнього “стратегічного партнера”. Достатньо згадати хоча б громадян Росії Д. Саламатіна, П. Лебедєва, які займали посаду міністра оборони України або керівників СБУ з їх “фсбуишим впливом”. Правда сьогодні дехто з державників прозрів. Так, Л. Кравчук у популярній телепередачі тепер заявив: “Треба будувати могутні Збройні Сили, жертвуючи навіть найдорожчим з точки зору матеріального забезпечення сім’ї, родини, України. Збройні Сили - сучасні, які можуть дати відсіч ворогові. ... А по-друге, треба вступати в НАТО”. Отже, Армія – це головний атрибут держави, базовий інститут, без якого держава не може функціонувати.

Подковенко Т. О.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права ЮФ ТНЕУ

МЕДІАЦІЯ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ

Право є важливим та невід’ємним елементом сучасного суспільного життя. Як регулятор суспільних відносин, через багатогранність своїх функцій право здійснює всебічний вплив на різні сторони людської діяльності. Право може виконувати свої регулятивні, охоронні, організаційні, інноваційні, а також виховні функції через інститут медіації. Крім перерахованих вище функцій, медіація реалізує також функцію розв’язання конфліктів, зміст якої полягає у тому, що у випадку суперечності інтересів індивідів, соціальних груп стосовно права, вона слугує засобом залагодження конфліктів.

На відміну від інших форм розв’язання спору, медіація/посередництво – це чітко структурований процес професійного втручання, зорієнтований на виконання завдання для вирішення конфлікту з позиції непротистояння. Його призначенням є залишити максимально можливий контроль за прийняттям рішень у самих учасників конфлікту і в той же час надати повноваження керувати процесом вирішення спірних питань третій стороні – посередникові [2, с. 86].

У семидесятих роках ХХ століття у Сполучених Штатах Америки була сформульована концепція альтернативного розв’язання конфліктів (ADR – Alternative Dispute Resolutions), як практична відповідь на класичну систему судочинства, яка до цього часу була єдинодоступним інституційним методом вирішення спорів між конфліктуючими сторонами [1, с. 4]. Альтернативні підходи до розв’язання спорів об’єднували цілий спектр методів, таких як: арбітраж, медіація, домовленість, переговори, мініпроцес, оцінка справи через експерта, а також їх гібридні різновиди. Незважаючи на те, що вказані методи

різнилися один від одного, їх поєднувала спільна риса, що полягала на їх альтернативності по відношенню до класичного судового процесу.

Відповідно до існуючих щонайменше чотирьох концепцій, альтернативний спосіб розв'язання спорів це, по-перше, кожний спосіб вирішення спірної проблеми, який відмінний від класичного судового процесу, по-друге, це такі дії, здійснювані самими суддями в межах цивільного процесу і реалізації судової влади, які уможливають неантагоністичне закінчення спору і спрямовані на укладення угоди між конфліктуючими сторонами. Згідно з третім підходом, концепція альтернативного розв'язання конфліктів включає систему різних метод, що складають альтернативи до загального судового процесу, в тому числі і арбітраж. Четверта концепція закладає виключення з сфери альтернативного розв'язання конфліктів не тільки судового процесу, але також і позасудового арбітражу (і механізмів наближених до нього), як метод, що ґрунтуються на виданні рішення, обов'язкового для сторін [3, с. 21].

Основні причини, що вплинули на розвиток альтернативних способів вирішення конфліктів, мали характер прагматичний. Низька ефективність діючої системи правосуддя зумовила необхідність проведення її реформи, в якій вказані методи мали відіграти дуже істотну роль. Існувала також потреба створення плюралізму форм розв'язання спорів на засадах справедливості, при одночасному збереженні автономії суб'єктів, які мали самостійно приймати рішення щодо способів вирішення існуючих конфліктів.

Протягом останніх двадцяти років, у США як і в інших країнах прецедентного права, методи альтернативного вирішення спорів, а особливо медіація, стали не тільки популярними, а й вплинули на формування правової культури суспільства. Сьогодні медіація є не тільки найбільш популярною серед інших методів альтернативного вирішення конфліктів, але стає головним методом розв'язання конфліктів як в судах, так і в позасудових підходах.

Початково медіація застосовувалася у конфліктах локального характеру і родинних спорах, поступово почала поширюватися на сфери цивільного права, господарського права, охорони інтелектуальної власності, охорони навколишнього середовища, а також на конфлікти, які традиційно не могли бути розв'язані шляхом полюбовного вирішення, наприклад між громадянами і державними органами.

На противагу до поширеного переконання, медіація як альтернативний спосіб розв'язання конфліктів не є новим явищем. У багатьох аспектах медіація застосовувалася раніше ніж відомі форми судового процесу. Зокрема, з історичних джерел можна довідатися про застосування посередництва в державі Шумерів. Медіація була однією з переважаючих форм вирішення спорів в Азії, Європі, Африці, а також серед індійських племен. Навіть більше, в деяких частинах Азії внесення справи до суду використовувалося тільки за умови, коли були використані інші можливості вирішення конфлікту.

У Китаї і в Японії медіація існувала і до сьогодні широко практикується, як своєрідна релігія і філософія, що ґрунтується на моральних переконаннях, ідеї суспільної злагоди, а також пошуку суспільної гармонії у відносинах між людьми. У Китаї медіація визнавалася за кращу форму пошуку порозуміння між сторонами на відміну від інших формалізованих процедур. За часів Конфуція вирішення спору перед судовим органом сприймалося як «другий найкращий спосіб розв'язання спорів», після використання можливості домовитись, узгодити власні претензії між конфліктуючими сторонами. За часів Конфуція була широко розповсюджена практика посередника. Посередник

передавав інформацію і пропозиції сторонам конфлікту до тих пір, аж поки вони самостійно не доходили до розв'язання конфлікту в спосіб, який найкраще їх влаштував і задовольняв їх взаємні інтереси. Уже в той час норми вимагали щоб посередник утримувався від активної участі у вирішенні конфлікту і не відігравав ролі арбітра. Його завдання полягало, як і в сучасній медіації, у допомозі сторонам у залагодженні конфлікту на засадах порозуміння, вміння долати протистояння та знаходити консенсус.

На територіях, де переважаючою формою релігії був буддизм, також використовувалося мистецтво медіації. У тій системі рада старшин, що складалася з п'яти осіб виконувала різноманітні функції, зокрема і функцію посередників, у вирішенні конфліктів між членами суспільства.

В єврейській культурі медіація використовувалася ще за біблійних часів, як серез політичних, так і релігійних лідерів. Зокрема, рабини відігравали важливу роль посередників, а також приймали рішення в справах, що стосувалися членів єврейської спільноти.

Медіація була також відомою формою розв'язання конфліктів і в християнській культурі, яка визнавала Ісуса Христа за головного посередника. Згадки про медіацію можемо знайти в джерелах ранньої писемності західної цивілізації. Відповідно до положень Євангелії «є один Бог і один посередник між Богом і людиною, іменем Ісус Христос». Деякі науковці вважають, що сприйняття Ісуса Христа в ролі найвищого посередника, спричинено роллю духовенства, яке досить часто виконувало функцію посередника між віруючими. В результаті, католицький костел у Західній Європі та православна церква в Східній Європі в епоху середньовіччя фактично стали головними інституціями, що займалися розв'язанням конфліктів і застосовували примирні процедури.

І хоча в епоху середньовіччя духовенство досить тривалий час відіграло істотну роль у вирішенні конфліктів між членами суспільства, з часом в результаті секуляризації суспільства, а також підвищення рівня свідомості населення та ролі державних інститутів, таку роль починає брати на себе держава.

Практика посередництва в Європі знаходить віддзеркалення у документах, написаних від початку IX століття і до сучасності. Найбільше документів, що підтверджують застосування посередництва стосуються політичних конфліктів, які в історії Європи були безпосередньо пов'язані з конфліктами між панівними династіями чи аристократичними родинами. Політичний мир досить часто пов'язувався з миром в окремій королівській родині.

Основні обґрунтування запровадження посередництва, які детально описані, можна знайти починаючи від XVII століття. У XVII і XVIII століттях в Європі були створені перші наукові трактати стосовно медіації та ролі медіатора. Ті праці були присвячені визначенню меж між різними формами розв'язання конфліктів, особливо щодо посередництва та арбітражу. XX століття, з його динамізмом, глобалізаційними процесами, породжує ще більш активний пошук альтернативних способів розв'язання конфліктів та їх практичну витребуваність суспільним життям.

Таким чином, посередництво виступає однією з найдавніших та звичних форм розв'язання конфлікту. Зростаючий інтерес до медіації ставить її на перше місце сучасної практики розв'язання конфліктів. Цей альтернативний до класичного судочинства підхід альтернативного вирішення спорів дедалі більше використовується у безлічі соціальних і правових справ, маючи своїм

основним завданням – конструктивне вирішення конфліктів. Досвід Сполучених Штатів Америки показує, що в поширенні медіації істотну роль можуть відіграти пілотні програми, які проводяться сьогодні в судах багатьох країн Європи. Вартим наслідування може стати ініціатива уряду Великобританії, який у 2001 році зобов'язав усі урядові структури до застосування спроби розв'язання конфліктів шляхом ADR перед передачею справи до суду. Окрім того, істотну роль у розвитку медіації в Європі відіграє також політика Європейського Союзу. Все вказує на те, що подальший розвиток медіації буде залежати від двох важливих та взаємопов'язаних чинників: інституційної підтримки та правового врегулювання з одночасним сприйняттям медіації як серед клієнтів, так і правників та суддів. Розглядаючи історичні та міжнародні перспективи медіації, варто звернути увагу на динамічний розвиток якісно нових способів розв'язання конфліктів, які на відміну класичного судочинства в багатьох сферах суспільного життя дають великий шанс на конструктивне та полюбовне вирішення конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ewa Gmurzyńska. Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce / Ewa Gmurzyńska. – Warszawa: Wydawnictwo C.H.BECK, 2007. – 390 с.
2. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н.Гайдук, І. Сенюта, О.Бік, Х. Терешко. – Львів: ПАІС, 2007. – 296 с.
3. Mediacje. Teoria i praktyka / pod redakcją Ewy Gmurzyńskiej i Rafała Morka. – Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer business, 2009. – 309 с.

Сидельніков О. Д.

аспірант, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: доцент, к.ю.н., доцент,
Лученко Дмитро Валентинович

МЕДІАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРАХ: ПРОБЛЕМИ НА ШЛЯХУ ДО ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Вітчизняні юристи, науковці та судді все частіше наголошують на багатьох проблемних питаннях у сфері адміністрування судової влади та здійснення правосуддя в Україні, що суттєво впливають на загальне негативне ставлення суспільства до цієї гілки державної влади. Серед недоліків вітчизняної судової системи слід виокремити наступні фактори: 1) формалізованість судового процесу; 2) низька якість вирішення спорів, пов'язана з перевантаженням суддів значним обсягом справ; 3) великі матеріальні витрати, які несуть сторони в процесі розгляду справи у суді; 4) низький відсоток виконання судових рішень та ін. Схожі проблеми є характерними не лише для українського правосуддя, проте їх подолання, як показує зарубіжний досвід, потребує запровадження неформальних процедур врегулювання спорів.

У зв'язку з цим, все частіше звертається увага на одне досить цікаве явище юридичної дійсності, яке на перший погляд не пов'язане із судовим